

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Koskivirta, Anu; Supponen, Sanna

Title: Valistus, tieto, tiede : Viipurin Suomalainen Kirjallisuusseura aikojen tuulissa (1845–2021)

Year: 2021

Version: Published version

Copyright: © 2021 Viipurin Suomalainen Kirjallisuusseura ry

Rights: In Copyright

Rights url: <http://rightsstatements.org/page/InC/1.0/?language=en>

Please cite the original version:

Koskivirta, A., & Supponen, S. Valistus, tieto, tiede : Viipurin Suomalainen Kirjallisuusseura aikojen tuulissa (1845–2021) . Wiipuri.fi. <https://wiipuri.fi/tarinat/valistus-tieto-tiede-viipurin-suomalainen-kirjallisuusseura-aikojen-tuulissa-1845-2021/>

Valistus, tieto, tiede: Viipurin Suomalainen Kirjallisuusseura aikojen tuulissa (1845–2021)

Jaa:

Teksti: Anu Koskivirta, Sanna Supponen

Tekninen toimitus ja kuvatoimitus: Iisa Aaltonen

Valistus, tieto, tiede: Viipurin Suomalainen Kirjallisuusseura aikojen tuulissa (1845–2021)

Anu Koskivirta

Kansanvalistajasta tiedeseuraksi

Vuonna 1845 perustetun Viipurin Suomalaisen Kirjallisuusseuran (VSKS) historia on ollut vaiheikas. Pääalana oli pitkään kansanvalistus, ja suomenkielisen rahvaan asemaa pyrittiin kohottamaan esimerkiksi julkaisemalla suomenkielisiä oppikirjoja ja sanomalehti *Otavaa* (1860–1862). Lukuharrastusta edistettiin tukemalla kansankirjastojen perustamista, samoin ylläpidettiin Wilken kouluna tunnettua köyhän kansan koulua, jossa lapsia opetti runoilija J. H. Erkko. Seura julkaisi myös suomenkielistä kaunokirjallisuutta, kuten Aleksis Kiven *Lea*-näytelmän. 1900-luvun taitteen venäläistämiskaudella VSKS ponnisteli Mikael Agricolan muistomerkkihankkeen sekä kansallisen kulttuuriperinnön keruun ja säilyttämisen hyväksi. Talvi- ja jatkosodan rauhantekojen myötä seuran kotipaikka siirtyi Helsinkiin. Seura tuki suomenkielistä kirjallisuutta ja karjalaisen kulttuurin tutkimista, kunnes sen toiminta fokusoitui vähitellen Viipuria koskevan tiedon kartuttamiseen. 2000-luvulla VSKS on profiloitunut tieteelliseksi seuraksi, jonka alana on Viipurin historia ja kirjallinen kulttuuri.

Seuran esi- ja varhaisvaiheet

Suomenkielisten kirjojen kustannustoiminta ja julkaiseminen käynnistyi Viipurissa 1810-luvun puolivälissä, jolloin Anders Cedervaller perusti kaupunkiin kirjapainon.

Yksityishenkilöistä sen painopalveluita hyödynsi ahkerasti Viipurin maistraatinsihteeri Jacob Judén (1781–1855), joka julkaisi 1810–1830-luvuilla *Jak. Juteinin* nimellä suuren määrän suomenkielisiä teoksia: runoja, kertomuksia, satuja, sananlaskuja ja aforismeja, arvoituksia ja pienoisenäytelmiä. Hattulassa syntynyt Juteini piti valistuksen hengessä ihanteenaan työteliästä suomalaista talonpoikaa, ja varhaisessa tuotannossaan hän arvosteli suomalaisen papiston ja tuomareiden moraalia. Juteinin tekstejä ilmestyi 1820–30-luvuilla myös saksankielisessä *Wiborgs Wochenblattissa* ja *Sanan Saattaja Viipurista* -

sanomalehdessä. Filosofista tuotantoa Judén julkaisi ruotsiksi säätyläisnimellään. Hän sai kunniatohtorin arvon Keisarillisen Aleksanterin yliopiston (nykyisen Helsingin yliopiston, entisen Turun akatemian) 200-vuotisjuhlallisuuksien yhteydessä vuonna 1840.

Viipurin Suomalaisen Kirjallisuusseuran alkuvaiheet nivoutuvat J. V. Snellmanin ajan kansalliseen herätykseen 1840-luvun puolivälissä. Ruotsinkielisessä *Saima*-sanomalehdessään Snellman kehotti Kuopiosta käsin kaikkia helsinkiläisen, vuonna 1831 perustetun Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran (SKS) muualla asuvia jäseniä juhlimaan paikkakunnillaan seuran vuosijuhlaa. Jyväskyläläinen lääkäri Wolmar Schildt-Kilpinen julkaisi viipurilaisessa *Kanava*-lehdessä ehdotuksen perustaa SKS:lle maaseutukeskuksiin ”apu-yhteyksiä” eli sisarseuroja.

Schildt-Kilpisen kirjoitus tuotti pysyvän tuloksen ainoastaan Viipurissa, jossa sisarseuran perustamisesta innostui Juteinia ihailut valistuskirjailija, työ- ja ojennuslaitoksen saarnaaja Karl Henrik Jakob Ignatius (1809–1855), Viipurin ruotsinkielisen lukion apuopettaja. Hän esitteli sisarseuran idean lukion historian yliopettajalle [Carl Henrik Ståhlbergille](#) (1799–1878), joka kuului SKS:n perustajajäseniin.

Viipurissa vallitsivat monesta syystä suotuisat edellytykset seuran perustamiseen. Kaupunkiin oli jo muodostunut muun suuriruhtinaskunnan oloihin nähden vahva suomenkielisen julkaisutoiminnan perinne, ja oppineita kielen aktiivisia harrastajia oli kenties enemmän kuin muualla. Kaupungissa ilmestyi suomenkielinen sanomalehti [*Sanan Saattaja Viipurista*](#) (1833–37 ja 1840–1841), jonka seuraaja oli [*Kanava*](#) (*Kanawa*, *Sanan Saattaja Viipurista*, 1845–1847). *Kanavan* päätoimittaja oli radikaalin uudistusmielinen maanmittari Pietari Hannikainen.

Viipurin lukiossa työskenteli puolisen tusinaa vakaumuksellista suomen kielen ystävää, ja vuonna 1839 perustetussa Viipurin hovioikeudessa toimi ainakin yksi kansankielen aseman edistämisestä innostunut tuomari. Suomenkielisestä rahvaasta kaupunkiyhteisön keskiryhmiin ponnistaneet konttoristit ja pikkukauppiat vaalivat mielellään äidinkieltään, ja muutama alkujaan suomenkielinen henkilö työskenteli lisäksi paikallisessa virkakunnassa. Tällaisesta sosiaalisesti heterogeenisestä piiristä kokoontui 7. syyskuuta 1845 yhteensä 14 ”suomen kielen lempijää” Viipurin ruotsinkielisen lukion opettajainhuoneeseen allekirjoittamaan asiakirjan, jolla perustettiin ”Suomalaisen Kirjallisuuden Seura Viipurissa”. Ensimmäisenä nimensä sai kirjoittaa Jac. Judén – Jaakko Juteini. Suomen senaatti antoi seuralle 25. marraskuuta luvan toimia, ja jäsenet saivat asian tiedoksi kokouksessa 17. tammikuuta 1846.

Seuran jäseniksi kutsuttiin 154 ”Suomen maassa asuvaa ja siinä syntynyttä henkilöä”, näiden joukossa Elias Lönnrot, J. V. Snellman, J. L. Runeberg ja Uno Cygnaeus. Jäsenyys avattiin sekä tavalliselle kansalle että naisille, koska rakkauden suomen kieleen uskottiin välittyvän äideiltä lapsille. Seuratoimintaan kutsuttiin aluksi 13 tunnetun suomen kielen ystävän rouvaa. Seuran ensimmäiseksi esimieheksi valittiin hovioikeuden asessori J. E. Bergbom, joka kohosi myöhemmin senaattoriksi ja piti hallinnossa aktiivisesti esillä suomen kielen asemaa. Tosiasiassa seuran käytännön toimintaa johtivat varaesimies C. H. Ståhlberg ja sihteeri K. H. J. Ignatius (1809–1855), joka laati seuran pöytäkirjat ja muut asiakirjat suomeksi perustamisajoista lähtien.

Toimintaluvan varmistamiseksi seuran säännöt oli kopioitu Suomalaisen Kirjallisuuden Seuralta. Niiden ensimmäisessä pykälässä seuran tarkoitukseksi määriteltiin ”kotimaisen kirjallisuuden kartuttaminen, suomen kielen hoito ja yleisempi harjoittaminen, sekä hyödyllisten suomenkielisten kirjain pranttäyttäminen ja suomalaisten eli Suomen maahan koskevien kirjain ja vanhanaikaisten kalujen kokoaminen”.

Vuonna 1845, 7 päivä^ä Syyskuuta kokoutuivat
 alakirjoittainet perustamaan Suomalaisen kirjallisuuden
 Seuraa Viipurin kaupunkiin janoon tarkoitettiin
 kuin jo 1831 Helsingin kaupunkiin asetettu seura.
 Jäsenien Andreas Keldán, Abr. Keldán
 A. Wilke, Adam Paunonen, M. E. Alopaeus,
 C. W. Ahrenberg, Herats Duomor, Ab. Häggberg
 C. H. Ståhlberg, A. E. Berner, H. Const. Corander,
 K. H. J. Ignatius, B. S. Hougberg, Adolf Relander.

Perustamisasiakirjan allekirjoittivat 7. syyskuuta 1845 Jac. Judén, Andreas Keldán, Abr. Keldán, A. Wilke, Adam Paunonen, M. E. Alopaeus, C. W. Ahrenberg, (Herats Duomor [=yläpuolella olevan Paunosen titteli]), Ab. Häggberg, C. H. Ståhlberg, A. E. Berner, H. Const. Corander, K. H. J. Ignatius, B. S. Hougberg, Adolf Relander.

Identtistä säännöistä huolimatta helsinkiläisen ja viipurilaisen seuran profiilit olivat jo alun alkaen erilaiset. Siinä missä yliopistokaupungissa toimineen SKS:n työtä ohjasi kiinnostus kansallisten tieteiden luomiseen ja suomen kielen kehittämiseen tieteen kieleksi, VSKS:n toiminta pysyi etäällä yliopistopiireistä ja suuntautui kansanvalistukseen.

Tanskalainen maalari Niels Rademacher (1812-1885) suunnitteli seuralle sinetin, jonka kuva-aiheessa kannelta pitelevä Väinämöinen on ojentanut siunaavan kätensä Suomen ylle.

lahjoitusmaakartanoiden alustalaisiksi. Nämä kartanot eli hovit periytyivät pitkälti niin kutsulta Vanhan Suomen ajalta (1710-1811), jolloin Suomen itäisin osa oli kuulunut Venäjään muun Suomen ollessa vielä osa Ruotsia. Seura omaksui epäviralliseksi tehtäväkseen säätyjen lähentämisen ja keskinäisen ymmärryksen lisäämisen. Keisari Nikolai I:n aikana (1826-1855) sosiaalisia suhteita tai esivaltaa kyseenalaistavia ajatuksia tosin voitiin esittää pääsääntöisesti vain verhotusti.

Polttavia ongelmia periytyi myös aiemmalta Ruotsin ajalta, ja ne olivat yhteisiä muun Suomen kanssa. Suomenkielisen väestön sosiaalista nousua kampanjoitiin kaikkialla yliopistoon johtavan kansankielisen koulutusväylän puuttuminen, mikä antoi seuralle

VSKS:n suuntautuminen sai pontta paikallisista kielioloista ja sosiaalisista epäkohdista. Turusta ja Helsingistä poiketen Viipurin seudun pääväestö eli säätyläisiä alemmat yhteiskuntaryhmät olivat suomenkielisiä. Kaupungin eri sosiaaliryhmät jakoutuivat kielen mukaan, vaikka suuri osa Viipurin herrasväestä osasikin suomea jossain määrin. Kauppiaseliitti oli saksankielistä, sotilaat olivat venäjänkielisiä, kuten jotkut kauppiaatkin. Hallintovirkakunta oli ruotsinkielistä, palvelusväki ja muu rahvas suomenkielistä.

Herrojen ja rahvaan välit koettiin Viipurin seudulla erityisen epäluuloisiksi, jopa vihamielisiksi. Tämä johtui läntistä Suomea suuremmista säätyvastakohdista. Yhtenä syynä tähän olivat viranomaisten kovat otteet ja toisena se, että osa talonpojista oli joutunut aatelisten omistamien

syyn esimerkiksi suomenkielisten koulukirjojen tuotantoon. Vähintään yhtä syväksi epäkohdaksi koettiin se, että hallinnon ja oikeudenkäytön kielenä oli ainoastaan ruotsi, jonka asema kaupungissa oli vahvistunut Viipurin hovioikeuden perustamisen (1839) jälkeen. Seura halusikin toimia kielioloista johtuvaa tietämättömyyttä vastaan.

Virkeästä alusta hillittyyn hiljaiseloon

Seuran toiminta käynnistyi vireänä. Vuoden 1846 aikana päätettiin kahden ensimmäisen julkaisun kustantamisesta: ohjelmaan otettiin suomenkielisen aapisen ja ruotsinkielisen suomen kielen kieliopin laatiminen. Seuraa kutsuttiin SKS:n työryhmiin suomen kielen kehittämiseksi, koska kirjakieleen haettiin tuolloin vaikutteita eri murteista. Ensimmäisen toimintavuotensa aikana seura sai yhteistyöpyynnön tarttolaiselta viron kielen edistämisen yhdistykseltä *Der gelehrte estnische Gesellschaft*ilta, joka lahjoitti VSKS:lle 46 toimittamaansa kirjaa. Nämä kirjat loivat pohjan seuran kirjastolle. Muuta yhteistyötä seurojen välille ei lopulta virinnyt. Suuriruhtinaskunnan rajojen yli sen sijaan lähetettiin ylioppilas D. E. D. Europaeus, joka kävi seuran varoilla keräämässä Kalevalaan täydennyksiä Inkerinmaalta ja Laatokan rannoilta.

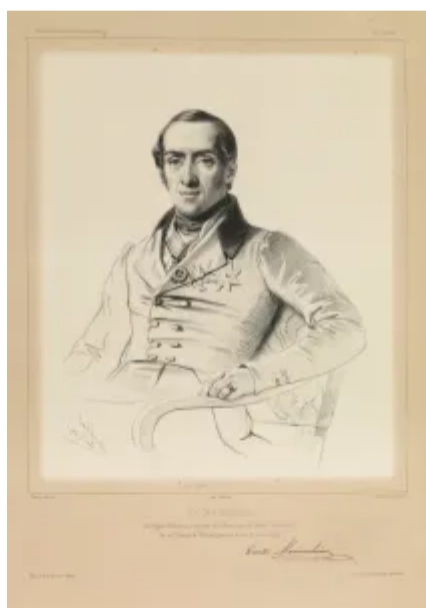
Seuran ensimmäinen kustanne *Uusi Aapis-kirja* tuli myyntiin keväällä 1847. Varaesimies Ståhlberg oli muokannut aapisen sihteerin Ignatiuksen aiemmin julkaiseman *Uuden Lasten-kirjan* pohjalta. Edulliseen hintaan myydyn aapisen kysyntä osoittautui suureksi, ja kirjasta otettiin vuosikymmenten saatossa kaikkiaan 16 painosta. Sen sijaan seuran kustannettavaksi päätetylle suomen kielen kieliopille (A. G. Coranderin *Utkast till Finsk satslära*) saatiin tekijä vasta 1860-luvun alussa.

Vireän alun jälkeen seuran toiminta hiljeni.

Lamaantumisen johtui Euroopan vallankumousvuoden 1848 tapahtumista, joiden vuoksi Venäjän poliittinen ilmapiiri kiristyi ja yhdistys- ja julkaisutoimintaa rajoitettiin Suomessakin voimakkaasti pelättyjen kumousaatteiden tukahduttamiseksi. Vuonna 1850 annettiin kieli- ja sensuuriasetus, joka kielsi julkaisemasta suomeksi muuta kuin uskonnollista ja taloudellista kirjallisuutta. Ylhäältä käsin kiellettiin ylioppilaiden ja talonpoikaisen rahvaan osallistuminen kulttuuriseurojen toimintaan.

Seuran ensimmäinen tuotos oli vuonna 1847 julkaistu Uusi Aapis-kirja. Kaikkiaan noin 144 000 seuran aapista myytiin vajaan 60 vuoden aikana tuettuun hintaan.

Kreivi C. G. Mannerheim. Kuva: Emile Lassalle d'après Giraud. Museovirasto.

Seuran esimiehen, asessori Bergbomin siirryttyä Helsinkiin (1847) seuran olemassaoloa turvattiin nimittämällä esimieheksi hovioikeuden presidentti, kreivi C. G. Mannerheim, johon venäläinen hallinto luotti. Mannerheim vastusti säätykiertoa, jonka ajatteli edistävän kumousaatteita, ja siksi hän suhtautui kriittisesti myös kansan kouluttamiseen. Toisaalta Mannerheim halusi parantaa mahdollisuuksia suomen kielen käyttämiseen hallinnon asiointikielenä ajamalla määräystä virkakunnan suomen kielen taidosta. Suomenkielistä julkaisutoimintaa padonnutta vuoden 1850 kieli- ja sensuuriasetusta pidetään Mannerheimin aikaansaannoksena. Viipurin läänin valtiollis-poliittisen aseman säilymisestä huolestuneen Mannerheimin väitetään saaneen rajoitusajatuksilleen pontta VSKS:n julkaisutoiminnasta, jota hän ei seuran esimiehenä voinut kaikilta osin hyväksyä. (1)

Uudistuva seura nuoren esimies Qvistin ohjauksessa

Kirjallisen kulttuurin taantuma päättyi Aleksanteri II:n tultua kruunatuksi keisari-suuriruhtinaaksi 1850-luvun puolivälissä. Kieliasetuksen valvonnan vähittäinen heikkeneminen ja sen kumoaminen vuonna 1860 päättivät myös VSKS:n hiljaiselon. Oppikirjoja julkaistiin heti olojen helpottaessa. 1850-luvun puolivälin tietämillä seura julkaisi vuosikymmenen alusta valmistellut oppikirjat *Viivanto- ja Mitanto-oppi* (1854), *Luonnonkirja* (1856) sekä *Piipia-historia, se on jutelmia Pyhästä Raamatusta* (1856). (2)

Vuonna 1857 seura sai uuden esimiehen: entisen ylioppilaspoliitikon, liberaalia *Wiborg*-sanomalehteä toimittaneen lehtimiehen, tohtori *C. I. Qvistin* (1827-1897). Hänen kaudellaan seuran toiminta laajeni voimakkaasti ja tuli entistä näkyvämmäksi. Toiminnassa alettiin ottaa aiempaa enemmän huomioon myös kasvavaa talonpoikaissäädyn ulkopuolelle jäänyttä kansanosaa, kuten kaupunkien alimpia sosiaaliryhmiä. Kun poliittiset olot vapautuivat keisari Aleksanteri II:n kaudella, seura sai edellytykset uudistaa sääntönsä. Vuonna 1859 annetuissa säännöissä seuran nimi ajanmukaistettiin Viipurin Suomalaiseksi Kirjallisuusseuraksi, kuten nimi nykyäänkin kuuluu. Tämä korosti sen erottautumista pääkaupungin akateemisten piirien SKS:stä. Qvistin johdolla seuran toiminnan kärkeen nousi ensin kansan kannustaminen lukuharrastuksen pariin perustamalla kaikille avoimia pitäjänkirjastoja. VSKS:n tuella niitä voitiin täydentää ja pitää ajan tasalla. Seuran kirjastotyö kantoi satoa eri puolilla Suomea. Seura toimi jopa kirjakauppiana, joka myi kaikkia Cedervallerin kirjapainon kustantamia teoksia.

Luonnonkirja, kotona ja kouluissa luettava. 1:nen Osa Physiikki Fredrik Schödleriltä. Oppikirja julkaistiin vuonna 1856.

Wiborg-lehden suosio loi seuralle lisäksi edellytyksiä osallistua kaupungin vahvaan ja yhä laajenevaan kansalaisjulkisuuteen oman suomenkielisen sanomalehden kautta. VSKS:n sihteerin, lehtori A. G. Coranderin toimittamaa ja VSKS:n kustantamaa sanomalehti *Otavaa* julkaistiin Viipurissa vuosina 1860-63. Poliittisesti radikaalissa ja jyrkän suomenmielisessä lehdessä kritisoitiin kovasanaisesti ruotsinkielistä virkakuntaa ja seudulla kaukaiselta Ruotsin ajalta juontuneita, vanhentuneiksi koettuja institutionaalisia rakenteita, kuten maaseudun kyyti- ja tienpitovelvoitteita. Lehti ilmestyi sensuurin ja talousvaikeuksien takia katkonaisesti ja tuotti seuralle ja kirjapainolle tappioita, vaikka seuran taloustilanne muutoin kohenikin Qvistin kaudella. *Otavaa* julkaistiin vain muutaman vuoden ajan, kunnes se lakkautettiin. Lehti ei silti ollut merkityksetön. Uskotaan, että *Otavassa* julkaistut kirjoitukset vaikuttivat siihen, että suomen kielen kysymys sisällytettiin valtiopäiviä valmistelleen niin sanotun Tammikuun valiokunnan ohjelmaan.

Suomen kielen asemaan vaikutettiin myös toista kautta: seura laati perusteellisen vastauksen valtiovalan lausuntopyyntöön suomen kielen ottamisesta käyttöön maan tuomioistuimissa. Näitä linjauksia kopioitiin monissa Itä-Suomen pitäjien kansankokouksissa. Vuonna 1863 annetun, suomen hallinnon ja oikeuslaitoksen kieleksi tuoneen kielireskriptin määräyksistä tuli pitkälti VSKS:n ehdotuksen mukaisia. (3)

Wilken koulun vaiheet

Yksi VSKS:n perustajajäsenistä oli Lappeen pitäjässä syntynyt Adam Wilke (1798-1847). Hänen elämänvaiheensa osoittavat, millaisia mahdollisuuksia Vanhan Suomen ajalta periytynyt ja muuta Suomea edistyksellisempi koululaitos piirikouluineen saattoi parhaimmillaan avata sen käyneille suomenkielisen rahvaan lapsille. Taloudellista nousukautta elänyt Viipuri oli Itä-Suomen puutavaran vientisatama, ja Wilke teki pitkän uran Hackmanien kauppatalossa kirjanpitäjänä ja Maria Hackmanin luottohenkilönä. Hän

keräsi merkittävän omaisuuden ja testamenttasi siitä 11 000 ruplaa Viipurin Suomalaiselle Kirjallisuusseuralle suomenkielisille rahvaan pojille tarkoitetun koulun perustamiseksi Lappeen seudulle.

J. H. Erkkö vuonna 1884.
Kuvaaja W. Höffert.
Museovirasto.

Qvistin toimiessa VSKS:n esimiehenä Wilken alkeiskoulu aloitti lopulta toimintansa syyslukukauden alussa 1860–13 vuotta lahjoittajan kuoleman jälkeen. Koulu sijaitsi Pietarporin esikaupungissa Karjalankadun varrella. Alku oli vaivalloinen: ongelmia aiheuttivat varojen riittämättömyys ja koulukirjojen puute siinä kuin erimielisyydet koulun säännöistä ja sijoituspaikasta. Koulun olemassaolo oli jatkuvasti veitsenterällä, ja oppilasmäärä vaihteli kymmenen molemmin puolin. Suurimmillaan koulun oppilasmäärä oli 1880-luvun alussa, jolloin kouluun kirjautuneita oppilaita oli ajoittain yli 60. Koulu oli näinä aikoina merkittävä kaupungin kulttuurielämälle muulla tavoin: sen pitkäaikainen opettaja oli runoilija [J. H. Erkkö](#) (1849–1906), josta tuli yhdessä VSKS:n pitkäaikaisen esimiehen [D. W. Åkermanin](#) kanssa viipurilaisen seura- ja yhdistystoiminnan näkyvin hahmo.

Vuoden 1866 kansakouluasetus oli velvoittanut kaupunkeja perustamaan kouluja yhteiskunnan varoin, mistä syystä oppilaspaikkoja tuli Viipuriin tarjolle muuallekin eikä Wilken koulun oppilasmäärä ottanut kasvaakseen. Taloudellisetkin ongelmat hankaloittivat koulun toimintaa: uusia lahjoituksia ei saatu, ja Wilken testamenttivaroista sai käyttää vain korkoja, jotka eivät yksin riittäneet koulun toiminnan rahoittamiseen. Seura ponnisteli vuosisadan viimeiselle vuosikymmenelle saakka pitääkseen Wilken koulun toiminnassa, mutta siitä ei koskaan kasvanut toivotunlaista viisivuotista opinahjoa. Koulua kävi vuosien saatossa kaikkiaan 1231 poikaa, mutta vain murto-osa näistä opiskeli päättötodistukseen saakka. Vuonna 1893 koulu lopetettiin. Vaikeuksista huolimatta Wilken koulun ylläpito ja koulukirjojen julkaisutoiminta olivat VSKS:n merkittävimpiä saavutuksia kansanopetuksen saralla. (4)

Selviytymistaistelua ahtailla kustannusmarkkinoilla

Vireät 1860-luvun alkuvuodet hiipuivat hiljaiseloksi esimies Qvistin muutettua paikkakunnalta. Valtiopäivätoiminnan ja valtakunnallisen kansanvalistustyön käynnistyminen korostivat pääkaupunki Helsingin asemaa päätöksenteon ja aatteellisen työn keskuksena Viipurin ja muiden kaupunkien kustannuksella. Intoa seuratoimintaan laimensi muukin yhteiskunnallinen kehitys, ja toisaalta asukkaiden vapaa-ajasta kilpailivat jo yhä useammat yhdistykset (esim. Suomalainen seura, per. 1870) ja kansalaistoiminnan muodot. Vaikka seuran julkaisuja tilattiin edelleen, 1860-luvun nälänhätä tyrehytti suomenkielisten kirjojen kysyntää ja kustannustoiminta ajautui vaikeuksiin.

Hankaluuksista huolimatta seuran kustannustoiminta jatkui, ja etenkin yksi julkaisupäätös jätti jälkensä Suomen kirjallisuuden historiaan. Viipuri oli Suomen vilkkaimpia teatterikaupunkeja, mikä antoi pontta seuran hankkeelle neliniteisen *Näytelmiä I – IV*-sarjan (1868–76) julkaisemiseksi suomenkielisten seuranäytäntöjen tarpeisiin. Kokoelma sisälsi sekä suomennoksia että alkuperäiskielisiä näytelmiä. Lieneekö VSKS:n esimiehenä toimineen Aleksis Stenvallin (Kivi) rippi-isän rovasti M. Forsténin ansiota, että Kivi tarjosi syksyllä 1868 julkaistavaksi kolmea näytelmäänsä *Sankarteos*, *Lea* sekä *Leo ja Liina*. Seuran arviolautakunta kiitti kaikkia kolmea, vaikka niistä vain *Lea* päätettiin julkaista *Näytelmien* toisessa niteessä. *Lean* ensiesityksen Helsingissä toukokuussa 1869 järjesti VSKS:n ensimmäisen esimiehen J. E. Bergbomin poika Karl Bergbom. Nimiroolissa oli tukholmalainen Charlotte Raa, joka opetteli vuorosanat

suomeksi. Kivi piti Seuraa vaihtoehtoisena kustantajana ensimmäiselle suomenkieliselle romaanikäsikirjoitukselle *Seitsemää veljestä*, mutta sitä Seura ei olisi voinut varojen puutteessa kustantaa. (5)

VSKS keskittyi 1870–1880-luvuilla julkaisutoimintaan, jota esimiehenä kehitti vuosina 1869–1876 tohtori, lehtori ja lehtimies Fr. (Rietrikki) Polén. Suomenkielisen kirjallisen julkaisuuden laajetessa seuran kustannustoiminta kypsyi aapiskirjan ja koulukirjojen julkaisemisesta vaiheeseen, jossa lauluja, novelleja ja lukemistoja voitiin kustantaa lukevan, ”valistuneemman sukupolven” ajanvietteeksi.

Vuosisadan viimeisellä neljänneksellä suomenkielinen kustannustoiminta oli toisaalta ammattimaistunut ja sen kilpailutilanne kiristynyt huomattavasti seuran alkuaikoihin nähden. Siksi harrastelijavoimin toimineen pienkustantajan tie oli nousemassa pystyyn. Näytelmien julkaisemisesta luovuttuaan seura haki kannattavampaa suuntaa uudesta kirjallisuuden lajista, matkakirjoista. Vuonna 1876 julkaistu G. E. Beskowin *Matkamuistelmia Egyptistä Sinailta ja Palestinasta* (6 ei kuitenkaan menestynyt mainittavasti. Kirjallisuudenlajin kustantamista päätettiin silti jatkaa julkaisemalla uhkarohkeasti suurteos, A. E. Nordenskiöldin matkakirja *Vegan matka Euroopan ja Aasian ympäri* (1881–1883). Päätöksen seuraukset olivat onnettomat: teoksen suomentaminen ja kustantaminen osoittautui taloudelliseksi virhearvioksi, joka ajoi seuran talousvaikeuksiin vuosikymmenten ajaksi ja keskeytti VSKS:n julkaisutoiminnan lopulta lähes vuosisadaksi.

Vaikka seuran aktiivisuudesta näinä aikoina ei ole jäänyt paljonkaan muuta mainittavaa, sen jäsenet vaikuttivat yksityishenkilöinä ratkaisevasti esimerkiksi paikallisen suomenkielisen koululaitoksen kehittymiseen. Tältä kannalta kauaskantoisin hanke oli suomenkielisen oppikoulun, Viipurin Klassillisen Lyseon (1879–1940) perustaminen Viipuriin. Se toi kaupunkiin pitkään tavoitellun, yliopistoon johtavan suomenkielisen koulutusväylän. Lukiota valmistuneiden ylioppilaiden myötä myös kosmopoliittisen Viipurilaisen osakunnan kielisuhteet kääntyivät ja osakuntalaisten enemmistöstä tuli suomenkielistä. Myös suomen lopullinen tulo ruotsin kanssa tasavertaiseksi hallinto- ja oikeuskieleksi (1883) täytti seuran perustamisvaiheen tavoitteet. Kun kansansivistystyö vielä tuli osaksi esimerkiksi osakuntien ohjelmaa, seura oli tehnyt itsensä suorastaan tarpeettomaksi. (7 VSKS:n lakkauttamisesta keskusteltiin 1900-luvun alkuvuosikymmeninä toistuvasti, mutta lopettamisen estivät Wilken rahaston hoitovelvoitteet. (8)

Venäläistämispoliitikka heijastuu tavoitteisiin

Kun koko Suomen markkinoille tarkoitettujen kirjojen julkaisemisen päättyi, seuran toiminta kohdistui ja rajautui aiempaa selkeämmin Viipuriin ja Karjalaan. Tähän oli syynsä. Venäjän poliittiset suhdanteet rajasivat ja määrittivät Suomen itsenäistymiseen saakka lähes kaikkea kansalaistoimintaa. Viipurissa Venäjän vaikutusvaltaa laajentavat pyrkimykset tuntuivat 1890-luvulta alkaen läntisempää Suomea voimakkaampina. Siinä missä kielikysymys oli kannatellut VSKS:n toiminnan alkuvaiheita, suhtautumisesta keisarikunnan hallinnon yhdenmukaistamispolitiikkaan muodostui päivänpolttava ja eri piirejä hajottanut kysymys viimeistään vuosisadan taitteessa. Vanhasuomalaisen D. W. Åkermanin vuoteen 1902 johtama seura kaihtoi voimakkaita poliittisia kannanottoja.

Miekan sijaan tartuttiin kanteleeseen: VSKS: ryhtyi ponnistelmaan yhteistyössä Wilken koulun opettajan J. H. Erkon kanssa suomalaista ja maakunnallista identiteettiä vahvistavan historiatietoisuuden lisäämiseksi. Erkko näki muinaismuistojen keräämisen ja kansatieteellisten kokoelman perustamisen tärkeäksi koulujen historianopetuksen tueksi. Seura tuki esinekokoelmien keräämistä lähettämällä keruumatkoille stipendiaatteja, ja sen näytteille saamiseksi VSKS käynnisti yhteistyön Viipurin kaupungin kanssa.

Ajankohtaiset kielikiistat ratkaistiin antamalla vuonna 1892 perustetulle museolle latinankielinen nimi *Museum Wiburgense*. Vanhalta raatihuoneelta tilat saanut museo

määrittä tavoitteekseen ”koota, säilyttää ja järjestää kaikki, mikä tavalla tai toisella valaisee Viipurin ja Itä-Suomen historiallisia vaiheita ja sivistysoloja, herättää yhä laajemmassa piirissä harrastusta menneiden aikain tapoihin ja pitämyksiin sekä levittää tietoja tapauksista ja oloista entisinä ja nykyisinä aikoina”. (9)

Seura käynnisti jo 1860-luvulla varainkeruun suomen kirjakielen isäksikin mainitun piispa Mikael Agricolan muistomerkin pystyttämiseksi. Hanke rakensi kansallista suurmieskulttia paikallistasolla, mutta Agricolan näkyvyys kaupunkikuvassa saattoi saada muitakin merkityksiä: näin voitiin vahvistaa ja tukea kaupungin ja esikaupunkien voimakkaasti kasvavan suomenkielisen väestön identiteettiä ja edistää snellmanilaisittain myös sivistyneistön kansallistamista.

Varojen verkkainen karttuminen ja kiistat sijoituspaikkakunnasta viivästyttivät muistomerkkihankkeen etenemistä. Emil Wikströmin veistämä Agricolan rintakuva paljastettiin Viipurin tuomiokirkon edustalla lopulta hänen syntymänsä 400-vuotisjuhlallisuuksissa kesällä 1908.

Mikael Agricolan muistopatsas. Kuva: Emil Wikström. Museovirasto.

Agricolan rintakuvasta yli jääneet rahat ohjattiin toisenlaiseen historiapolitiiseen hankkeeseen: seura jakoi alkuvuodesta 1909 neljä stipendiä lahjoitusmaakauden oloista kertovan muistitiedon ja tarinoiden keräämiseen. Tässä vaiheessa vastaajilla oli vielä omakohtaisia kokemuksia lahjoitusmaakaudesta, jonka hidaskäynnin purkamisen oli alkanut 1860-luvulla. Keruuta saattoi motivoita venäläisen hallinnon yhä näkyvämpi läsnäolo Viipurin läänissä ja tarve osoittaa suomalaisen ja laajemmin länsimaisen kulttuurin oikeutusta Karjalassa.

Seura piti niin kutsutun toisen venäläistämiskauden (1908–1917) aikana matalaa profiilia reaali-politiisista syistä, vaikka tärkeiksi koetut hankkeet toivat sille lisää jäseniä ja kartuttivat hiljalleen käyttövarojakin, joiden hoidosta vastasi kauppaneuvos Juho Lallukka (1852–1913, seuran rahainvartijana 1905–1913). Näillä varoilla esimerkiksi kutsuttiin Suomalaisen tiedeakatemian jäseniä pitämään yleisöluentoja eri aloilta. Ensisijaisesti keskityttiin silti aiemmin aloitettujen tehtävien edistämiseen. Niihin kuului Adam Wilken perintörahan uuden käyttötarkoituksen selvittelyä koulun lopettamisen jälkeen. Koulun varat päätettiin ohjata ajankohtaiseen hankkeeseen, uuden kansanopiston perustamisrahoitukseen. Jo perustettujen karjalaisten kansanopistojen kurssien ja luentojen keskeisenä tavoitteena oli vahvistaa asukkaiden kansallista identiteettiä ja yleistä tietämystä. Samalla oli toivottu hillittävän Karjalankannaksen venäläistymistä, ja näistä näistä syistä venäläinen kenraalikuvernööri jarrutteli opistojen perustamista etenkin venäläistämiskausina (1899–1905, 1908–1917). Wilken opistohanke edistyi vaivalloisesti, mutta hidastelu ei johtunut venäläisestä hallinnosta, vaan varojen liian verkkaisesta kartumisesta. Ensimmäisen maailmansodan kynnyksellä koululle hankittiin tontti Wilken kotikunnan Lappeen Vainikkalan kylästä.

Itsenäisen Suomen Viipurissa seura eli hiljaiseloa, vaikka toiminnan puitteet vapautuivatkin. Paikallisille opiskelijoille jaettiin opintolainoja ja julistettiin seuran historiaa koskevia keruita, joiden tuloksista ei ole jäänyt tietoa jälkipolville. Korkealla profiililla esiinnyttiin VSKS:n ja muiden kansalaisjärjestöjen järjestämässä *Kalevalan* 100-vuotisjuhlassa (1935), jossa seuran esimies, *Karjalan* päätoimittaja, tohtori O. J. Brummer piti juhlapuheen. (10)

Viipurista Helsinkiin

Talvi- ja jatkosodan myötä Viipurin Suomalainen Kirjallisuusseura menetti alkuperäisen kotipaikkansa. Toiminnan jatkaminen näytti aluksi mahdottomalta, koska jäsenet olivat hajaantuneet eri puolille Suomea ja suuri osa varoista uskottiin menetetyksi. Seuran 3500

nidettä käsittänyt kirjasto oli tuhoutunut, samoin suuri osa seuran arkiston asiakirjoista. Suomen puolelle jäänyt Vainikkalasta kansanopistoa varten hankittu tonttikin pakkolunastettiin asutustarkoituksiin vuonna 1947, mikä hautasi lopullisesti haaveet kansanopiston perustamisesta.

Vaikeista oloista huolimatta seuran kunniakkaita perinteitä haluttiin vaalia korkealla profiililla uudessa kotipaikassa Helsingissä. Seuran perustamisen satavuotisjuhlaa vietettiin näyttävästi yliopistolla jo syyskuussa 1945, kuten muistettiin Suomalaisen Kirjallisuuden seuran talolla Adam Wilken kuoleman satavuotispäivääkin maaliskuussa 1947.

Seuran menetyksiä jatkoi seuran vanhasta nimestä luopuminen sodan jälkeisessä pakkotilanteessa. J. K. Paasikiven hallitus oli suositellut keväällä 1945, että kaikki luovutettuihin alueisiin liittyvät nimet muutetaan, jottei sodan voittanut osapuoli saisi aihetta epäillä, että suomalaiset vaalisivat toiveita revanssista. Vaikka suositus oli alun alkaen koskenut ensisijaisesti julkisoikeudellisia yhteisöjä, seura nimettiin Patentti- ja rekisterihallituksen ohjeesta uudelleen Viipurilaisten Suomalaiseksi Kirjallisuusseuraksi (1949).

Toivottomasta tilanteesta huolimatta seuran lopettamisen uhka väistyi vähitellen. Evakkomatalla kadonneet asiakirjat ja rahavarat löytyivät. Korkea inflaatio antoi rahainvartija Julius Wennströmille ja häntä vuonna 1953 seuranneelle Juho Kivi-Koskiselle kimmokkeen sijoittaa seuran omaisuutta teollisuusosakkeisiin.

Tuottavien sijoitusten ansiosta VSKS:n oli mahdollista jatkaa toimintaansa uudessa asemapaikassaan, vaikka käytännön toiminta oli niukkaa. Vuonna 1949 uusitut säännöt säilyivät edelleen perustamisajan hengen mukaisina: tavoitteiksi määriteltiin suomen kielen viljeleminen ja suomalaisen kirjallisuuden edistäminen. Käytännössä seuran tuki kohdistettiin alueellisiin perustein joko eteläisen Karjalankannaksen siirtokarjalaisille yhteisöille ja opiskelijoille tai Wilken testamentin mukaisiin kouluhankkeisiin Lappeen seudulla. Jälleenrakennuskaudella ja sitä seuranneella jaksolla jaettiin pääasiassa apurahoja eteläkarjalaisille opiskelijoille ja lahjoituksia seuran ja Wilken testamentin tarkoitusta edistäville oppilaitoksille ja järjestöille. Varoja myönnettiin esimerkiksi Lappeen maamieskoulun oppilaiden stipendeihin, Viipurilaisen osakunnan historiahankkeeseen, Lappeenrannan kesäyliopistoa ylläpitäneelle Itä-Suomen Yliopistoseuralle sekä Uudenkirkon (Kanneljärven) kansanopistolle, joka oli asettunut Lohjalle. Lainaa annettiin myös Helsinkiin sijoittuneelle Karjalan yhteiskoululle, yhdelle viipurilaistaustaisista oppikouluista.

Olojen vakiinnuttua seuran oli mahdollista palauttaa perinteinen nimensä vuonna 1957. Vuonna 1959 lyötettiin Adam Wilken muistoksi kuvanveistäjä Viljo Savikurjen suunnittelema mitali, jota on sittemmin jaettu ansioituneille seuran jäsenille. Perustamisen 120-vuotisjuhlan tietämällä VSKS:n vaiheet koottiin lisäksi yksiin kansiin kirjallisuudentutkija, professori Kauko Kyyrön runollisessa ja avoimen tunteikkaassa historiateoksessa *Tuulta ja tyyntä* (1966).

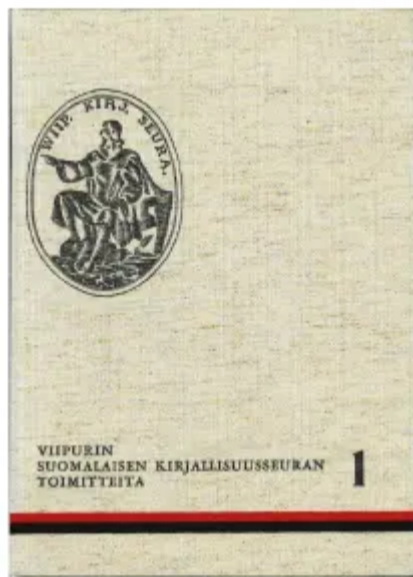
Vähitellen VSKS profiloitui tukemaan menneisyyden Viipurin nivomista osaksi nykypäivää – niissä rajoissa kuin se oli korrektaa ja luontevaa Kekkosen ajan Suomessa. Toiveita menetetyin Viipurin ja muun luovutetun Karjalan palautuksesta vaalittiin enintään pöytäkirjojen sivujen ulkopuolella. Vaikka muu toiminta oli ollut niukanlaista, rahainvartijat Juho Kivi-Koskinen ja Mikko Pulkkinen kartuttivat seuran omaisuutta pörssi- ja kauppoilla niin, että toimintaa oli mahdollista elvyttää. Historiallista jatkuvuutta osoitti, että

seuran esimiehet valittiin 1990-luvulle lain ja Helsingin Sanomat 1.12.1959.

hallinnon asiantuntijoista, joita olivat esimerkiksi kouluneuvos Arvo Inkilä (esimiehenä 1957–1965 ja hovioikeudenneuvos Erkki Hämäläinen (esimiehenä 1974–1993). 1970-luvun puolivälistä lähtien käytännön asioita hoiti sihteerinä metsänhoitaja Erkki Rautvuori, joka 1990-luvulla nousi seuran esimieheksi.

Toiminnan ja varainkäytön pitkän tähtäimen suunnitelmaa valmisteltiin 1970-luvun puolivälissä, jolloin Viipurin menetyksestä oli kulunut sukupolven verran, ja osa aktiivijäsenistä oli tullut eläkeikään. Työn tuloksena VSKS:n perinteikäs julkaisutoiminta elpyi uudelleen: vuonna 1975 päätettiin suomen kielen tutkijan, professori [Viljo Nissilän](#) aloitteesta alkaa julkaista vuosikirjaa, jonka tehtävänä oli taltioida Viipurin ja sen ympäristön vaiheisiin liittyviä muistoja eri aloilta. Sittemmin täsmennettiin, että kulttuurihistorialliseen julkaisusarjaan *Viipurin Suomalaisen Kirjallisuusseuran toimitteita* otettaisiin ”kirjoituksia kirjallisuuden, historian, henkilöhistorian, arkeologian, kansatieteen, kansanrunouden, nimistöntutkimuksen ynnä muilta aloilta sekä karjalaisten seurojen ja yhdistysten historiikkeja ja toimintakertomuksia ja muita karjalaisia teemoja”. Sarja rajautui alueellisesti Viipurin ja Käkisalmen Karjalaan eli luovutettuun Karjalankannakseen, koska Karjalaisen Kulttuurin Edistämisseuratiön katsottiin jo ottaneen vaaliakseen hoitaakseen Laatokan Karjalan kulttuuriperintöä.

Viipurin Suomalaisen Kirjallisuusseuran toimitteita - sarjan ensimmäinen osa vuodelta 1976.

Sarjan ensimmäinen osa (1976) sisälsi Sven Hirnin kaupunginosakuvauksen "[Vihantaa Viipuria](#)" sekä Viljo Nissilän [tutkimuksen Suomen Karjalan ortodoksisesta nimistöstä](#). Varhaisiin toimitteisiin sisältyy lisäksi muistelmia ja esseitä, jotka tarjoavat arvokasta muistitietoa kaupungin vaiheista. Koosteita julkaistiin myös seuran omasta lähihistoriasta. 1980-luvulla, jolloin sarjaa toimitti venäjääntaitoinen yleisen historian professori [Erkki Kuujo](#) (1921–2004) toimitteissa ilmestyi muutamia neuvostoliittolaisten arkeologien ja arkkitehtien tekstejä. Kyseessä ei ole ollut kaupallinen kustannustoiminta eikä se tästä syystä ole ollut taloudellisesti voitollista.

Vuoden 1974 vuosikokous päätti seuran hallituksen lakimiesjäsenten selvityksen perusteella, että seura voi vapaasti käyttää Wilken rahaston varoja karjalaisen kulttuurielämän edistämiseksi Wilken testamentin hengessä ja seuran omien sääntöjen mukaisesti. Kohdealueeksi kävivät Viipurin kaupungin rinnalla Etelä-Karjala ja entinen Karjalankannas. Päätös vapautti seuraan tukemaan luovutetun alueen, etenkin Viipurin muiston näkyvänä pitämistä Wilken testamentin kaavamaisen täytöntöönpanon sijaan. 1970-luvulla VSKS oli yksi *Viipurin kaupungin historia* -sarjan uusimpien osien (1974, 1980, 1982) rahoittajista. Myös Lappeenrannan Viipuri-pienoismallin monivuotista rakennushanketta tuettiin lahjoituksin. (11)

Ajanmukainen tiedeseura Viipuri-tietoa lisäämässä

Helsingin Sanomat julkaisi seuran perustamisen 150-vuotismarkkipäivän tietämällä syyskuussa 1995 jutun, jossa kiinnitettiin huomiota seuran iäkkääseen jäsenkuntaan. Monien kerrottiin uskovan, että seuran seuraavaa suurta merkkivuotta juhlittaisiin jo Viipurissa. Muulla tavoin Neuvostoliiton hajoamisprosessi, romahtaminen vuonna 1991 ja sen jälkeiset kaoottiset olot eivät näkyneet seuran toiminnassa paljonkaan. Fokus oli kotimaisessa julkaisutoiminnassa ja kirjallisen kulttuuriperinnön säilyttämisessä. Sodassa tuhoutuneen kirjastonsa tilalle seura sai hoidettavakseen noin 500 nimikettä käsittävän Viipuri-kirjaston toimintansa 2008 lopettaneen Helsingin Torckelin Killan lahjoituksena. Kirjastoa säilytetään Karjalatalolla. Hallituksen jäsenten ikäännyttyä käytännön toimintaa ohjasivat uudelle vuosituonnelle pitkäaikainen sihteeri Ilkka Korhonen ja rahainvartija

Heikki Rautvuori kirjailija [Aarni Krohnin](#) (1930–2012) kohottaessa VSKS:n esimiehenä sen profiilia aktiivisesti julkaisevana pienkustantajana ja kulttuurialan yhdistyksenä. Vuodesta 2003 seura alkoi sijoittaa myös teknologiaosakkeisiin, mikä kasvatti ajan saatossa seuran tasetta ja toi mahdollisuuksia toiminnan laajentamiseen.

Siirtoväen ensimmäisen sukupolven väistyessä koitti aika ohjata seuran toimintaa uudelleen sen jatkuvuuden varmistamiseksi. Toiminnan strategiseen suunnitteluun tuotiin 2010-luvun taitteesta liike-elämän ja kustannusalan ajanmukaisia käytänteitä varaesimies Pertti Araviidan ja rahainvartija, ekonomi Harri Tillin ohjauksessa. Tulevaisuusstrategiaksi päätettiin tieteellisen profiilin vahvistaminen. Varaesimies, dosentti Merja Merraksen aloitteesta seuran piirissä toimi vuosina 2009–2014 tieteellinen toimikunta ensimmäisinä jäseninään professori emeritus Matti Klinge, kansleri emeritus Kauko Sipponen ja seuran esimieheksi 2010 nimitetty dosentti Pentti Paavolainen. Paavolaisella on vahvat karjalaiset sukuverkostot ja ansioituneena teatterintutkijana hänellä oli poikkeukselliset edellytykset toimia VSKS:ssa tieteen ja muun kulttuurin välittäjänä.

Tieteellinen toimikunta katsoi vuonna 2010, että jo pitkään tutkimuksellisesti suuntautuneen kaupunkikarjalaisen yhteisön asteittainen kehittäminen täysipainoiseksi tieteelliseksi seuraksi edellytti jäsenistön painopisteen muutosta. Mukaan tarvittiin yhä enemmän tutkijoita, jotka olivat julkaisseet omilla tieteenaloillaan uutta ja korkeatasoista Viipuri-aiheista tutkimusta. Seuran ajateltiin toimivan jatkossa monialaisesti ihmistieteiden aloilla. Toimintaa profiloitiin yhä vahvemmin ajankohtaiseen tieteelliseen keskusteluun ja uusiin, kansallisia rajoja ylittäviin tutkimusasetelmiin, joille loisi kysyntää aiempia sukupolvia pidemmälle koulutettu suuri yleisö. Uskottiin, että jäsenistön omakohtainen ja kokemuksellinen suhde Viipuriin muuntuisi sukupolvenvaihdoksessa luontevasti tiedollisiin ja tutkimuksellisiin intresseihin perustuvaksi. Toistetuista Viipuri-myyteistä ja menetetyt kotikaupungin muistamisen muodoista odotettiin kasvavan uusia tutkimuskohteita seuran julkaisuihin.

Jäsenten Venäjä-suhteen ennakoitiin vapautuvan lähihistorian painolastista ja poliittisista intohimoista. Myös nyky-Viipurissa virinnyt historian harrastus noteerattiin, ja sen käyttöön haluttiin tarjota tulevaisuudessa suomalaisia aineistoja. Suomalaisten ja venäläisten tutkijoiden kontaktien ajateltiin tiivistyvän laajemminkin. Sen myötä eri maissa säilytettyjen tutkimusaineistojen dialogin odotettiin yleistyvän.

Tärkeän askel tieteellisen profiilin vahvistamiseksi oli tutkijoiden ja yleisön kohtaamispaikaksi tarkoitetun Viipuri-tutkimuksen päivän perustaminen vuonna 2010. Ensimmäisessä, seuran perustamisen 165-vuotismarkkipäivänä 7. syyskuuta järjestetyssä tutkimuspäivässä luotiin yleiskatsaus Viipuri-tutkimuksen tilanteeseen. Yleisölle avoimessa seminaaritapahtumassa on sittemmin esitelty vuosittain Viipuriin liittyvää tutkimusta. Tapahtuman teemoina ovat olleet esimerkiksi Jaakko Juteinin kirjallinen toiminta, vuoden 1918 sota, viipurilaiset fennomaanit, kirjahistoria, paikalliset koulut, musiikkielämä, poliittiset jännitteet, arkkitehti Uno Ullbergin suunnittelemat rakennukset sekä Viipurin ja Karjalan muistamisen tavat sotien jälkeisinä vuosikymmeninä. 2020-luvun ensimmäiset tutkimuspäivät järjestettiin pandemian takia verkkotapahtumina.

Vielä vuonna 1995 *Helsingin Sanomien* toimittaja Jukka-Pekka Lappalainen oli uumoillut seuralle EU-Suomessa työsarkaa ”kirjallisuuden tukijana, kulttuurin itäisten juurien tunnistajana ja karjalan kielen säilyttäjänä Tverin Karjalaa myöten”. Tuolloin voimassa olleet säännöt olivat peräisin vuodelta (1949) 1957 ja mukailivat Suomalaisen

Esimies Pentti Paavolainen avaa XI Viipuri-tutkimuksen päivän vuonna 2015. Kuva: VSKS.

Kirjallisuuden Seuran sääntöjä. Ne olivat vielä hengeltään yleissuomalaiset. Käytännössä esimerkiksi julkaisujen ja tukitoiminnan maantieteellinen alue oli silti jo kaventunut ratkaisevasti: sotien jälkeisinä vuosikymmeninä seuran ala vakiintui luontevasti kattamaan Viipurin ja Käkisalmen Karjalan eli Karjalankannaksen luovutetut alueet. Uudelle vuosituhannele tultaessa ala täsmentyi edelleen, kun vuonna 2000 voimaan tulleet säännöt määrittivät seuran alaksi Viipuri-tutkimuksen ja Viipuria koskevan kirjallisuuden edistämisen sekä suomen kielen viljelemisen. Näin seura profiloitui muodollisestikin kaupunkikarjalaisuuteen. Vuoden 2011 sääntöuudistus tiivistä alaa rajaamalla toiminnan ulkopuolelle tosiasiallisesti kaunokirjallisuuden julkaisemisen sekä tuolloin vanhentuneeksi koetun ajatuksen suomen kielen viljelystä.

Uudet säännöt kiteyttivät seuran tavoitteeksi Viipuri-tiedon lisäämisen. Ilmaus on kattanut niin tieteelliset kuin populaarit tiedon esittämisen muodot. Seuran visuaalista ilmettä ajanmukaistettiin 2010-luvun puolivälissä: graafikko Eemeli Niemisen laatima uusi kuvatunnus modernisoi vanhan Väinämöis-aiheen.

Viipurin Suomalaisen Kirjallisuusseuran kuvatunnus. Eemeli Nieminen.

Seminaarien ohella tieteellisen profiloitumisen on luontevaa vahvistua kustannus- ja julkaisutoiminnan kautta. 2010-luvun alussa suunniteltiin yhtenäistä monografiaa Viipurin kulttuurihistoriasta, mutta päätettiin sen sijaan lopulta jatkaa maineikkaan toimitesarjan julkaisemista. Koska humanististen alojen julkaisustandardit olivat jo muuttuneet huomattavasti VSKS:n Toimitteita -sarjan perustamisajoista, sarjaa uudistettiin ja siitä kehitettiin 2010-luvun puolivälissä ajanmukainen tieteellinen julkaisusarja. Tuolloin toimitteiden kehittämistä valmistelleen kustannustoimikunnan puheenjohtajana toimi professori emerita Liisi Huhtala, jonka tehtävää jatkoi vuodesta 2014 dosentti, kirjallisuudentutkija Satu Grünthal. Uudistuneen sarjan päätoimittajaksi nimitettiin seuran esimies, dosentti Pentti Paavolainen.

Toimitesarjan visuaalinen ilme uudistettiin, ja vuodesta 2016 sarjassa on julkaistu pääsääntöisesti vertaisarvioituja artikkeleita. Alaksi on vakiintunut Viipurin kaupunki- ja kulttuurihistoria: sarjassa julkaistut tekstit liittävät Viipurin kosmopoliittisen kulttuuripiirin ja koko itäisen Suomen historiaa kansallisten rajojen yli Itämeren ja sen lähialueiden kontekstiin. Toimitesarjan osat 18–23 (2016–2021) muodostavat pääosin kronologisesti etenevän kokonaisuuden ”Viipuri, kulttuurin kaupunki”. Muutamien toimitteiden teemoja on esitelty teosten ilmestymisen jälkeen Viipuri-tutkimuksen päivässä ja toisaalta joistakin yksittäisistä esitelmistä on jalostettu tieteellisiä artikkeleita julkaistavaksi sarjassa. (12)

Kuusiosaisen ”Viipuri, kulttuurin kaupunki” -kokonaisuuden viimeinen osa julkaistiin vuonna 2021.

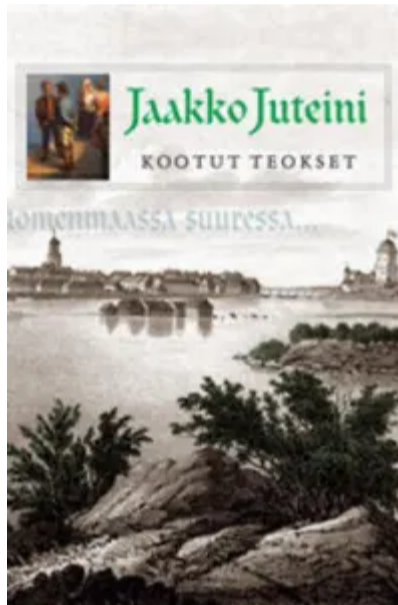
Toimitesarjan päätoimittajina ovat Paavolaisen jälkeen toimineet Suomen ja Pohjoismaiden historian dosentti Anu Koskivirta ja professori emeritus, kirjallisuudentutkija H. K. Riikonen (osat 22–24 ja osasta 25 alkaen kotimaisen kirjallisuuden dosentti Satu Grünthal ja Suomen historian dosentti Aleks Mainio. Kuva: VSKS.

Sanna Supponen, Anu Koskivirta

Uusia julkaisumuotoja

Toimitesarjan rinnalla seura on julkaissut kirjallisuutta esimerkiksi Viipurilaisen osakunnan ja [Karjalan Liiton historiasta](#). Kunnianhimoisin suurhanke oli seuran tuotteliaan perustajajäsenen [Jaakko Juteinin Koottujen teosten I-II](#) julkaiseminen painettuna kirjana vuonna 2009 esimies Aarni Krohin johdolla. Näin tuotiin saataville varhaisen kirjasuomen ja varhaiskirjasuomen murrosvaiheeseen sijoittuneen kirjailijan koko tuotanto, jota ei 2000-luvun alussa juuri ollut tarjolla kirjastojen valikoimissa. Kootut teokset julkaistiin e-kirjana vuonna 2011.

E-kirjan julkaiseminen käynnisti seuran sähköisen julkaisutoiminnan, jota alettiin kehittää suunnitelmallisesti seuran varaesimiehen, FT Klaus Oeschin johtamassa verkkotoimikunnassa. Portaalitoimikunnaksi myöhemmin nimetyn valmisteluryhmän sai johtaakseen FM, väitöskirjatutkija Sanna Supponen, joka nimitettiin vuonna 2021 seuran varaesimieheksi. Pitkjänteisen sähköisen toiminnan suunnittelun ansiosta seura pystyi sopeutumaan varsin vaivattomasti vuonna 2020 alkaneesta pandemiasta johtuneisiin kokoontumisrajoituksiin.

Kirjojen ja tutkimusartikkeleiden avoin julkaiseminen verkossa painettujen teosten rinnalla on 2020-luvulla jo vakiintunut toimintatapa, jonka avulla seura edistää omalta osaltaan avointa julkaisukulttuuria. Samaa periaatetta on tukenut vanhojen toimitteiden digitoiminen ja jakaminen avoimesti saataville. Avoimuutta on edistetty myös perustamalla Kansalliskirjaston Doria-tietokantaan [Bibliotheca Wiburgensis](#) -kokoelma, johon on digitoitu Viipuria käsittelevää, viipurilaisten kirjoittamaa ja kaupungissa painettua kirjallisuutta.

Tieteellisen toiminnan rinnalla seura on säilyttänyt tavoitteenaan Viipuri-tiedon lisäämisen suurelle yleisölle.

Tätä tarkoitusta varten on kehitetty [Wiipuri.fi-verkkosivusto](#), joka kokoaa monipuolisesti yhteen Viipuria ja sen lähialueita koskevaa tietoa. Sivustolla on avoimesti tarjolla esimerkiksi kuvia, kirjallisuutta ja luentoja. Sivusto toimii niin ikään portaalina museo- ja lähdekokoelmiin sekä Viipuri-yhteisöjen sivuille. Sivustolle on myös tuotettu tarinallisia aineistoja, kuten Viipurissa eläneiden muistoja kaupungista.

Venäjällä on lisääntyvää tarvetta venäjänkieliselle korkeatasoiselle ja tasapuoliselle tutkimuskirjallisuudelle Viipurin historiasta. Tämän kysynnän täyttäminen palvelee seurankin etua. Asiallisen tiedon jakamiseksi Wiipuri.fi-sivustolla aletaan vuonna 2022 tuoda avoimesti saataville venäjänkielisiä käännöksiä seuran toimitesarjan uusimmista

Uudistettu Wiipuri.fi julkistettiin vuonna 2018.

artikkeleista. Venäläisten arkkitehtuurin tutkijoiden aloitteesta seuran toimitte 2, Otto-livari Meurmanin [Viipurin arkkitehdit](#) (1977) julkaistaan vuonna 2022 venäjäksi pietarilaisessa *Relikvija*-lehdessä. Venäjänkielistä toimintaa ja yhteyksiä nyky-Viipuriin (linna, Monrepos-puiston hallinto) koordinoi vuodesta 2020 seuran hallituksen jäsenistä nimetty Venäjä-työryhmä.

Seura kulttuuriperinnön hoitajana

Pitkjänteistä sijoitustoimintaa on jatkanut rahainvartija Perttu Pohjonen yhdessä hallituksen asettaman taloustoimikunnan kanssa. Sen ansiosta seura voi tukea Viipuri-aiheisen tietokirjallisuuden ja tutkimusten julkaisemista myöntämällä julkaisutukea ja matka-apurahoja. Niin ikään on elvytetty suomalaista kulttuuriperintöä nyky-Viipurissa, jonne seura on järjestänyt teemamatkoja muutaman vuoden välein.

Jaakko Juteinin hautamuistomerkki Sorvalin hautausmaalla. Kuva: VSKS.

Kulttuuriperinnön saralla seura on jatkanut Agricola-hankkeesta alkanutta perinnettä muistomerkkien rakentajana. VSKS on tukenut 2000-luvulla kahden keskeisen perustajajäsenensä hautakivien entistämistä. Seuran varoin kunnostettiin seuran ensimmäisen sihteerin K. H. J. Ignatiuksen (1809–1855) hautakivi Sorvalin hautausmaalla vuonna 2013, ja Jaakko Juteinin hautapaaden puolikkaan löydyttyä Ristimäen hautausmaalta seura rahoitti Juteinin hautamuistomerkin, jota suunniteltiin yhteistyössä Jaakko Juteini -seuran kanssa. Arkkitehti Per-Mauritz Ålanderin suunnittelema muistomerkki valmistui loppukesästä 2020. Vuonna 2021 seura on käynnistynyt yhteistyökumppaneiden kanssa hankkeen ylistarolaisen, Inkerin-matkansa varrella

Viipurin maalaiskunnassa surmatuksi tulleen kirjankerääjän Matti Pohdon (1818–1857) hautakiven kopion sijoittamiseksi Ristimäen hautausmaan vanhaan osaan. Hankkeiden onnistumisen on mahdollistanut tiivis yhteistyö Pro Sorvalin hautausmaa -yhdistyksen (nyk. Viipuri-yhdistyksen hautausmaakerho) kanssa. (13

Kirjallisuusseura nykyajassa ja tulevaisuudessa

VSKS vakiinnutti 2010-luvun aikana asemansa tieteellisenä seurana, jonka alana on Viipurin kaupunki- ja kulttuurihistoria. Vuodesta 2019 seura on ollut Tieteellisten seurain valtuuskunnan (TSV) jäsen. Jäsenkunnan profiilin muutoksen myötä jäsenmäärä on enemmän kuin nelinkertaistunut vuodesta 1995. Samalla se on nuortunut, mikä kertoo vuosien saatossa luontevasti toteutuneesta sukupolvenvaihdoksesta. Jäseniä on syksyllä 2021 183: Viipurilaisen taustan sijaan VSKS:n hallituksen jäsenten rekrytoimisen perusteena alkoi 2010-luvun mittaan korostua tieteellisessä tuotannossa osoitettu Viipuri-tietämys. Seuraa 2010-luvun ajan johtaneen Pentti Paavolaisen (s. 1953) luovuttua esimiehen toimesta esimieheksi nimitettiin syksyllä 2020 dosentti Anu Koskivirta (s. 1969).

Vuonna 2020 VSKS juhli perustamisensa 175-vuotismerkkivuotta teemalla “Tieto, tiede, valistus”, joka kuvaa seuran toiminnan menneitä ja nykyisiä painopisteitä. Juhlavuoden kohokohdaksi muodostuivat Juteini-teemat: iloittiin kirjailijan hautamuistomerkin valmistumisesta ja uuden, Jaakko Juteinin nimeä kantavan palkinnon luovuttamisesta. Noin kolmen vuoden välein jaettavan palkinnon tarkoituksena on seuran perustajiin kuuluneen Juteinin henkisen perinnön edistäminen tieteen, taiteen tai yleisen kansanvalistuksen saralla. Ensimmäinen Jaakko Juteini -palkinto luovutettiin suomalais-ugrilaisen kielentutkimuksen ma. professorina toimineelle Janne Saarikivelle.

Professori Janne Saarikivelle myönnettiin ensimmäinen Juteini-palkinto. Kuva: VSKS.

2020-luvulla VSKS kehittää toimitesarjansa alaa ja sähköisen julkaisemisen muotoja sekä verkottuu yhä aktiivisemmin kansainvälisesti. Lisäksi se järjestää tieteellisiä seminaareja ja kulttuuritapahtumia. Seuran piirissä uskotaan, että tieteellisesti innovatiiviset näkökulmat ja teknisesti ajanmukaiset julkaisualustat houkuttelevat uusiakin sukupolvia Viipurin ja sen lähiseutujen historian pariin.

Viitteet:

1) Kansallisarkisto: Viipurin Suomalaisen Kirjallisuusseuran arkisto, toimintakertomukset; Ojanen, Eero (2020). *Jaakko Juteini: Suomen ensimmäisen kirjailijan tarina*. Helsinki: Into Kustannus; Juteini, Jaakko (kirj.) & Krohn, Klaus (toim.) (2009). *Jaakko Juteinin kootut teokset I & II*. Helsinki: VSKS sekä Teperi, Jouko (1972). *Arvon mekin ansaitsemme: Jaakko Juteinin aatemaailman eräät päälinjat*. SHS: Helsinki. Teperi, Jouko (1965a). *Vanhan Suomen suomalaisuusliike I: kehityspiirteitä ja edustajia 1830-luvulta 1850-luvun alkuun*. Historiallisia tutkimuksia. Helsinki: SHS. Krohn, Aarni (2003). "Adam Wilken rahaston vaiheista". Teoksessa *Viipurin Suomalaisen Kirjallisuusseuran Toimitteita 14*. Helsinki: VSKS; Koskivirta, A. (2014). "Suomalaisen kulttuurin vahvistuminen". Teoksessa Kaukiainen, Y., Marjomaa, R. & Nurmiainen, J. (toim.). *Viipurin läänin historia V: Autonomisen Suomen rajamaa. Viipurin läänin historia 5*. Karjalan kirjapaino: Karjalaisen kulttuurin edistämissäätiö, 378–398; Koskivirta, Anu (2016). "Pastori-kirjailija K. H. J. Ignatius (1809–1856): Viipurin fennomanian tuntematon keskushenkilö". Teoksessa Koskivirta, Anu & Paavolainen, Pentti & Supponen, Sanna (toim.). *Muuttuvien tulkintojen Viipuri*. Viipurin Suomalaisen Kirjallisuusseuran toimitteita 18. Helsinki: VSKS. Paavolainen, Pentti (2016). "Valistuskirjoista muistelmiin: Viipurin kirjallisia sukupolvia". Teoksessa Koskivirta, Anu & Paavolainen, Pentti & Supponen, Sanna (toim.). *Muuttuvien tulkintojen Viipuri*. Viipurin Suomalaisen Kirjallisuusseuran toimitteita 18. Helsinki: VSKS. Teperi, Jouko (1967). *Vanhan Suomen suomalaisuusliike II*. Historiallisia tutkimuksia. Helsinki: SHS. Kyyrö, Kauko (1966). *Tuulta ja tyyntä: Viipurin Suomalainen Kirjallisuusseura 1845–1965*. Tampere: Tampereen yliopisto; Kähäri, Matti (1961). "Viipurin suomalaistuminen – suomalaisuuden liike". Teoksessa *Viipurin kaupungin historia IV:2*. Lappeenranta: Torkkelin säätiö, 603–629.

2) Sulkunen, Irma (2004). *Suomalaisen Kirjallisuuden Seura 1831–1892*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 952. SKS; Teperi (1965a); Koskivirta (2014); Koskivirta (2016).

3) Mäkinen, Ilkka (2016). "Viipurin Suomalainen Kirjallisuusseura ja pitäjänkirjastojen perustamisaltoa". Teoksessa Koskivirta, Anu & Paavolainen, Pentti & Supponen, Sanna (toim.). *Muuttuvien tulkintojen Viipuri*. Viipurin Suomalaisen Kirjallisuusseuran Toimitteita 18. Helsinki: VSKS; Matikainen, Olli (2016). "Sanomalehti Otavan radikaali kausi (1860–1863)". Teoksessa Koskivirta, Anu & Paavolainen, Pentti & Supponen, Sanna (toim.). *Muuttuvien tulkintojen Viipuri*. Viipurin Suomalaisen Kirjallisuusseuran Toimitteita 18. Helsinki: VSKS; Kyyrö (1966). Teperi (1965a); Teperi (1967); Railo, J. E. (2001). "Qvist, Carl Immanuel". *Kansallisbiografia*-verkkojulkaisu. *Studia Biographica* 4. Helsinki: SKS. (<http://urn.fi/urn:nbn:fi:sks-kbg-003590>, viitattu 19.10.2021); Sorvali, Irma (2007). "Ståhlberg, Carl Henrik". *Kansallisbiografia*-verkkojulkaisu. *Studia Biographica* 4. Helsinki: SKS. (<http://urn.fi/urn:nbn:fi:sks-kbg-004612>, viitattu 19.10.2021); Savolainen, Aino-Maria (2007). *Carl Henrik Ståhlberg: näkyvä työ – näkyvä tekijä*. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto; Mäkinen (2016); Kyyrö (1966); Teperi (1965a); Teperi (1967).

4) Laine, Leena (1980). "Wilken koulu Viipurissa". Teoksessa *Viipurin Suomalaisen Kirjallisuusseuran Toimitteita 4*. Helsinki: VSKS; Teperi, Jouko (1965b). "Adam Wilke ja hänen suomenkielisen kansansivistyksen hyväksi vuonna 1847 tekemänsä jälkisäädös". Teoksessa *Vanhan Suomen suomalaisuusliike I*. Historiallisia tutkimuksia. Helsinki: SHS, 181–267; Krohn, Aarni (2003); Åkerman, D. W. (2021) [1914]. *Muistelmia – Piirtänyt D.W. Åkerman*. Verkkojulkaisu. VSKS. (<https://viipuri.fi/kirjallisuus/muistelmia-piirtänyt-d-w-akerman/>, viitattu 29.11.2021); Teperi (1967); Nissilä, Viljo (1978). "Koulut ja opistot". Teoksessa *Viipurin kaupungin historia IV:2*. Helsinki: Torkkelin Säätiö.

5) Teperi (1965a); Teperi, Jouko (1965b); Teperi (1967); Kyyrö, Kauko (1961). "Viipurin Suomalainen Kirjallisuusseura ja Aleksis Kivi". *Sananjalka*, 3(1).

6) Beskow, Gustaf Emanuel (1876). *Matkamuihstelmia Sinailta ja Palestinasta 1859-1860*. Viipuri: VSKS.

7) Åkerman, D. W. (2021) [1914]; Kyyrö (1966); Koskivirta (2014).

8) Kyyrö (1961); Kyyrö (1966).

9) Teperi, Jouko (1988). *Henkinen taistelu Karjalasta autonomian ajan lopulla. Viipurilainen osakunta 1868-1917*. Lappeenranta; Karjalan kirjapaino; Koskivirta, Anu (2014). "Karjala kansallisen herätyksen innoittajana". Teoksessa Kaukiainen, Y., Marjomaa, R. & Nurmiainen, J. (toim.). *Viipurin läänin historia V: Autonomisen Suomen rajamaa. Viipurin läänin historia 5*. Karjalan kirjapaino: Karjalaisen kulttuurin edistämissäätiö; Kyyrö (1966); Åkerman (2021).

10) Åkerman (2021); Aittomaa, Sofia (2020). "Mikael Agricolan muistomerkki". Teoksessa Ripatti, Anna & Koivisto, Nuppu (toim.). *Monumenteista tanssiaskeliin: Taiteiden ja kulttuurin Viipuri 1856-1944*. Viipurin Suomalaisen Kirjallisuusseuran Toimitteita 22. Helsinki: VSKS; Koskivirta (2014); Kyyrö (1966); Kaukiainen, Yrjö (2013). "Viipurin suomalaistuminen". Teoksessa Paavolainen, Pentti & Supponen Sanna (toim.). *Monikulttuurisuuden ajan Viipuri*. Viipurin Suomalaisen Kirjallisuusseuran Toimitteita 17. Helsinki: VSKS.

11) Kyyrö (1966); Rautvuori, Erkki (1982). "Viipurin Suomalaisen Kirjallisuusseuran vaiheita". Teoksessa *Viipurin Suomalaisen Kirjallisuusseuran Toimitteita 5*. Helsinki: VSKS; Rautvuori, Erkki (1996). "Viipurin Suomalainen Kirjallisuusseura 150 vuotta 7.9.1995". Teoksessa *Viipurin Suomalaisen Kirjallisuusseuran Toimitteita 11*. Helsinki: VSKS; VSKS: sähköinen käyttöarkisto. VSKS:n toimintakertomukset 2011-2020; Kuujo, Erkki (1996). Viipurin Suomalaisen Kirjallisuusseuran kolme viimeistä vuosikymmentä 1965-1995". Teoksessa *Viipurin Suomalaisen Kirjallisuusseuran Toimitteita 11*. Helsinki: VSKS; Patentti- ja rekisterihallitus, yhdistysrekisteri: Viipurilaisten Suomalaisen Kirjallisuusseuran säännöt, rekisteröity 28.2.1957.

12) VSKS (2015). "Esimiehen tervetuliaissanat VSKS:n 170-vuotisjuhlaillallisilla 21.11.2015". (<https://vsks.net/2015/11/23/170-vuotisjuhlan-tunnelmia-esimiehen-tervetulijaissanat/>, viitattu 29.11.2021); Paavolainen, Pentti (2012). "Aarni Krohn, kunniaesimies on poissa". (<https://vsks.net/2012/07/10/aarni-krohn-kunniaesimies-on-poissa/>, viitattu 29.11.2021); VSKS: sähköinen käyttöarkisto. Hallituksen pöytäkirja elokuu 2012, liite "Pentti Paavolaisen muistopuhe kirjailija Aarni Krohnin, VSKS:n kunniaesimiehen muistotilaisuudessa 17.7.2012".

13) *Helsingin Sanomat* 28.11.2021. "Juteini-palkinto on myönnetty professori Janne Saarikivelle". (<https://www.hs.fi/kulttuuri/art-2000007648822.html>, viitattu 1.12.2021); *Sanomalehti Karjala* 2.12.2020. "Jaakko Juteinin hautamuistomerkki Viipuriin". (<https://www.karjala-lehti.fi/m/index.php?p=21&yl=1&id=168&c=10>, viitattu 1.12.2021); VSKS: sähköinen käyttöarkisto. VSKS:n toimintakertomukset 2015-2020.

Koskivirran osuus tekstistä on tehty osana Suomen kulttuurirahaston rahoittamaa tutkimusta Itäinen fennomania. Tekstissä on hyödynnetty myös Ilkka Korhosen laatimaa lyhyttä historiikka seuran historiasta (seuran aiemman kotisivun teksti "Historia"). Kiitämme dosentti Satu Grünthalia ja kunniaesimies, dosentti Pentti Paavolaista tekstin tarkastamisesta ja kommentoimisesta.

Lisää aiheesta:

Kallinen, Maija (2005). "Mannerheim, Carl Gustaf". Kansallisbiografia-verkkojulkaisu. *Studia Biographica* 4. Helsinki: SKS. (<http://urn.fi/urn:nbn:fi:sks-kbg-003544>).

- Kiviniemi, Eero (2006). "Nissilä, Viljo". Kansallisbiografia-verkkojulkaisu. Studia Biographica 4. Helsinki: SKS. (<http://urn.fi/urn:nbn:fi:sks-kbg-007018>).
- Korhonen, Ilkka (1996). Viipurin Suomalainen Kirjallisuusseuran 150-vuotisjuhlan valmistelu ja vietto 7.9.1995. Teoksessa Viipurin Suomalaisen Kirjallisuusseuran Toimitteita 11. Helsinki: VSKS.
- Koskivirta, Anu (2014). "Kuka oli K. H. J. Ignatius? – artikkeli K. H. J. Ignatiuksesta" (https://wiipuri.fi/app/uploads/2018/08/2014_Ignatius_artikkeli_Koskivirta.pdf).
- Kulha, Keijo K. (2000). "Erkko, Johan Henrik". Kansallisbiografia-verkkojulkaisu. Studia Biographica 4. Helsinki: SKS. (<http://urn.fi/urn:nbn:fi:sks-kbg-002880>).
- Laitinen, Kai (2006). "Polén, Rietrikki". Kansallisbiografia-verkkojulkaisu. Studia Biographica 4. Helsinki: SKS. (<http://urn.fi/urn:nbn:fi:sks-kbg-002933>).
- Matikainen, Olli (2016). "Sanomalehti Otavan radikaali kausi (1860-1863)". Teoksessa Koskivirta, Anu & Paavolainen, Pentti & Supponen, Sanna (2016). Muuttuvien tulkintojen Viipuri. Viipurin Suomalaisen Kirjallisuusseuran Toimitteita 18. Helsinki: VSKS. (<https://wiipuri.fi/kirjallisuus/sanomalehti-otavan-radikaali-kaus-1860-1863/>).
- Mäkinen, Ilkka (2016). "Viipurin Suomalainen Kirjallisuusseura ja pitäjänkirjastojen perustamisaltoa". Teoksessa Koskivirta, Anu & Paavolainen, Pentti & Supponen, Sanna (toim.). Muuttuvien tulkintojen Viipuri. Viipurin Suomalaisen Kirjallisuusseuran Toimitteita 18. Helsinki: VSKS. (<https://wiipuri.fi/kirjallisuus/viipurin-suomalainen-kirjallisuusseura-ja-pitajankirjastojen-perustamisaltoa/>).
- Rautvuori, Erkki (1982). "Viipurin Suomalaisen Kirjallisuusseuran vaiheita". Teoksessa Viipurin Suomalaisen Kirjallisuusseuran Toimitteita 5. Helsinki: VSKS. (<https://wiipuri.fi/kirjallisuus/viipurin-suomalaisen-kirjallisuusseuran-vaiheita/>).
- Rautvuori, Erkki (1996). Viipurin Suomalainen Kirjallisuusseura 150 vuotta 7.9.1995. Teoksessa Viipurin Suomalaisen Kirjallisuusseuran Toimitteita 11. Helsinki: VSKS. (<https://wiipuri.fi/kirjallisuus/viipurin-suomalainen-kirjallisuusseura-150-vuotta-7-9-1995/>).
- Sainio, Venla (2001). "Åkerman, Daniel Woldemar". Kansallisbiografia-verkkojulkaisu. Studia Biographica 4. Helsinki: SKS. (<http://urn.fi/urn:nbn:fi:sks-kbg-004575>).
- Ståhlberg, Carl Henrik & Lönnrot, Elias (2005) [1831-1879]. "Carl Henrik Ståhlbergin ja Elias Lönnrotin kirjeenvaihtoa". Teoksessa Viipurin Suomalaisen Kirjallisuusseuran Toimitteita 15. Helsinki: VSKS. (<https://wiipuri.fi/kirjallisuus/carl-henrik-stahlbergin-ja-elias-lonnrotin-kirjeenvaihtoa/>).
- Vetenskapliga samfundens delegation (2021). "Månadens medlemsamfund är Finska litteratursällskapet i Viborg". 2.2.2021. (<https://www.tsv.fi/sv/nyheter/manadens-medlemssamfund-ar-finska-litteratursallskapet-i-viborg>, viitattu 1.12.2021).

Aiheeseen liittyvää sisältöä

- [Toimeni Viipurin Suomalaisen Kirjallisuusseuran esimiehenä](#)
- [Muistelmia - Piirtänyt D. W. Åkerman](#)
- [Wilken koulu Viipurissa](#)
- [Viipurin Suomalainen Kirjallisuusseuran 150-vuotisjuhlan valmistelu ja vietto 7.9.1995](#)
- [Viipurin Suomalainen Kirjallisuusseura 150 vuotta 7.9.1995](#)
- [Kuka oli K.H.J. Ignatius? -artikkeli K.H.J. Ignatiuksesta](#)
- [Pastori-kirjailija K. H. J. Ignatius \(1809-1856\): Viipurin fennomanian tuntematon keskushenkilö](#)
- [Adam Wilken rahaston vaiheista](#)
- [Viipurin Suomalaisen Kirjallisuusseuran kolme viimeistä vuosikymmentä 1965-1995](#)
- [Viipurin Suomalainen Kirjallisuusseura ja Aleksis Kivi](#)
- [Carl Henrik Ståhlbergin ja Elias Lönnrotin kirjeenvaihtoa](#)
- [Viipurin Suomalainen Kirjallisuusseura ja pitäjänkirjastojen perustamisaltoa](#)
- [Sanomalehti Otavan radikaali kausi \(1860-1863\)](#)
- [Viipurin Suomalaisen Kirjallisuusseuran vaiheita](#)
- [Vanhan Suomen suomalaisuusliike I: kehityspiirteitä ja edustajia 1830-luvulta 1850-luvun alkuun](#)
- [Vanhan Suomen suomalaisuusliike II](#)
- [Carl Henrik Ståhlberg: näkyvä työ - näkyvä tekijä](#)
- [2021 Viipuri-tutkimuksen päivä: Ilkka Kuivalainen: Viipuri-yhteisöjen merkitys viipurilaiselle identiteetille sotien jälkeen](#)
- [Viipurin suomalaistuminen](#)
- [Arvon mekin ansaitsemme: Jaakko Juteinin aatemaailman eräät päälinjat](#)
- [Valistuskirjoista muistelmiin: Viipurin kirjallisia sukupolvia](#)
- [Jaakko Juteini ja kertomus hautamuistomerkin entisöinnistä](#)
- [Kulttuuripoliittiset jännitteet Viipurin kulttuurielämässä 1880-1940, Pentti Paavolainen \(21.3.2017\)](#)

WIIPURI.FI

Menu

[Etusivu](#)

[Tarinat](#)

[Kirjallisuus](#)

[Kuvat](#)

[Luennot](#)

Yhteistyökumppanit

Yhteystiedot

Viipurin Suomalainen Kirjallisuusseura ry
Aleksis Kiven katu 56 b 42 a 00510 Helsinki

viipuriportaali@gmail.com

[Vieraile sivullamme →](#)

[Vieraile Facebook-sivullamme →](#)